

Prenem ara l'altre costat de la medalla: la forma *Aversó*, més conservadora en fonètica (i encara sense feminitzar la terminació ni aglutinar-hi l'article *Sa*), es mantingué així mateix fins a la transmissió literària medieval. Aquesta, però, com nom d'un altre llinatge o llinatges.⁴ Nom de diversos dignataris i figures significades, dependents dels nostres comtes-reis o de la capital: «Bernardus de Aversone canceller o guarda-segell reial» de Jaume II, a. 1301, i ja *scriptor regis* a. 1293 (Finke, *Acta Arag.* I, pp. xxxv i LI). B. de Aversone notari reial en les negociacions perquè França ens torni la Vall d'Aran (Reglà, *Luchba por Aran S. XIV*, p. 348 i passim). Sempre fins molt tard escrit amb *-s-* no *ç*.⁵ Més tard els *Aversó* fan gran paper en el *Consell de Cent* barceloní: Ponç, el 1251, Francesch de *Aversó* a. 1355 (*R. de Bruniquer*, p. 33), *Luis de Aversó* a. 1394 (p. 36), que deu ser el famós preceptiu poètic, autor del *Torcimany* p. p. Cases Homs (amb el tort d'atribuir-li la tardana grafia *Averçó*).⁶

Però no dubtem que *Aversó*, amb *s*, és l'única grafia correcta, com ho prova la copiosa documentació catalana amb *rs-* des de 1251 (i la *ç* encara no es confonia fònicament amb *s* a gran part de Catalunya en el S. XIII).

Amb una contraprova que tanca de cop: la pronúncia dels aragonesos, que fins avui mantenen indefallent la distinció entre *s* i *ç*. Car en un doc. de 1305 els «hòmens buenos de Calatayud» li diuen «en *Navesson*, chancellor del señor Rey» (Finke, *A. A.* I, p. LIII); grafia on, d'una banda, veiem aglutinat (un i dos cops) els prenom titular *En* i *N'* (amb què ells calcaren l'ús català *N'Aversó(n)*); però de gran interès en el treball present, perquè ens revela que *-rs-* en la forma *Aversó*, era només una pronúncia «rellevada», de gent distingida, que el vulgar simplificava en *ss* en el parlar relaxat de la conversa familiar (la que aquells aragonesos imitaven).

Això ens acosta encara més a la forma de *Savassona*, el mot parió, que es va imposar en el nom de lloc, des de data remota: car, mal fos el d'un castell, era ja matèria rústica, patrimoni encara més de caçadors, bosquerols, pagesos (i capellanets de missaiolla), més que del baró: mestre i senyor, ben cert, però que també hagué d'usar la forma vulgar, per cobrar les seves exaccions, i dècimes i peites, de l'home de la gleba.

El baró, en el tracte ciutadà, mantingué la forma primigènia *Aversó(n)*, insistent perquè l'hi mantinguessin, fins el consonantisme distingit amb *-rs-*, almenys en els escrits, però els «hòmens buenos» ens relleven un poc la cortina, traint la coexistència de la forma *Avessó(n)* del llenguatge oral; mentre que el canceller o conseller o poeta s'atenia a aquell estat de la llengua medieval, que mantenia formes com *vers* o *devers* (prep.) en lloc de (*d*)*evés*, *ors/ós*, *borsa/bossa*, *versar/versar*, *córs/cos*, *morsada/mossada*.

En el nom de lloc, s'havien produït, de més a més, altres dos fets. Com que per a ells restava a la vista

un sentit apel·latiu, i consciència somorta, de l'acc. d'*AVERSIONE* 'marrada', mantinguda en els limbs d'un semi-oblit, però no total, gràcies a la visió de la fatigosa marrada, també s'hi mantingué l'ús amb article, que fou —és clar— el vulgar en la pagesia del català oriental, l'art. *Sa IPSA*. D'altra banda, esdevingut topònim, seguí el camí dels *BARCINONE* tornat > *Barcelona* > *Barcelona*, *TARRACO* > *Tarragona*, *CELSO* > *Solsona*, i com altrament? si estem en el rovell d'ou d'*Osona* metaplasme d'*AUSO*, *-ONIS*. També en tot aquest complex veiem repetir-se aqueixa mena de màscara de dues cares: a la disjuntiva entre el femení *Savassona* NL i *Aversó* nom d'home, responen igualment les parelles *Barcelona* NL/*Barceló* NP, *Tarragona*/*Tarragó*, i fins *Girona*/*Giró*, *Cardona*/*Cardó*, *Alarona*/*Mataró*.

És clar que el femení aglutinat *Savassona*, potser per obra d'altres generacions, o línies fadristernes, apareix també aplicat a persona: un Bernardus de *Savassona* apareix en cartes de pobl.: la de 1207 per a Cardó i Sallent de l'Ebre, i les de 1208 i 1216 per a Füllola (Tort.) (Font Rius, §§ 224, 226, 239); i ja hem vist abans Na Tiborgueta de *Savassona*; i En Guillem de *Savassona* cantat i bescantat per Guillem de Berguedà etc.

No ens quedi recel sobre l'evolució fonètica. La contracció de *-RSIO-* en *-rso* (o *-sso*) sense palatalitzar era natural, donada la persistència semiculta de la *r* (impossible, doncs, *ř* junt amb *r*), i obrant també el model del tipus *torçó*, *parçó*, *escurçó*; altrament també es troba un cas de la grafia «Bn. *Daverçó* en un doc. de 1317 (amb «sic», en Finke, *Acta Ar.* III, 323).

¿És xocant el contrast entre la *-e-* interna de *Aversó* (i de l'ètimon) i la *a* interna del NL *Savassona*? No gaire: aquest, usat en un medi dialectal, rigorosament i radicalment oriental, la *ə* estava molt subjecta a la influència apertiva de la *-a* final i de la inicial, i s'hi havia perdut més la noció de cap nexa amb la família verbal de *versar* i *vertir*. Altrament la grafia *Salvasona* de 1185, que no deu ser fruit d'error esporàdic, trobant-se en un còdex papal, em sembla mantenir una deixia de la *-rs-* etimològica, amb anticipació de la líquida: *S'Avarsona* > *S'Avalsona* > *Salva-*.

¹ Més sobre *Ardola*, *Aidola* (en docs. posteriors, des de 1153), en altres arts. (s. v. *Ardèvol*, cf. s. v. *Hosoles* (G)). — ² *Vassona* imprimí CCandi (*Mi. Hi. Ca.* I, 72), però ell mateix rectificà aquesta grafia mutilada, en donar de nou la cita en *Mi. Hi. Ca.* II, 457, on figura junt amb *Rupit*. — ³ *Sa Bassona*, *BDLC*, 1917, 349; i «Sant Pere de la *Bassona*», *AlcM*, s. v. *aferrissar-se*. Mai, però, no ha existit tal forma, ni trobaria enlloc tan ridícula invenció si no fos en l'escrit d'algun dels petits impostors que li escrivien incontrolats. — ⁴ Potser amb nissaga d'allí, llunyana o no: no ens toca ni ens cal demostrar-ho ací. — ⁵ Amb *ç* és molt més rar i més tardà. B. *Daverço* a. 1327, Finke, p. xxxv, però *Aversó* signa en una missiva a Jaume II, des d'Itàlia, l'a. 1299 (*A. A.* II,